

## РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академична длъжност  
ДОЦЕНТ, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ бр.57  
по 3.2. Психология /Психология на дейността (потребителското поведение)

Рецензент: проф. Румен Стаматов

Кандидати: В обявения конкурс участват двама кандидати, гл.ас. д-р Иван Димитров Кръстев и д-р Ивелина Пенева Йорджева.

1. Д-р Ивелина Пенева Йорджева е била хоноруван асистент в периода 2013-2015 и е провеждала лекции по дисциплината Психология на личността и семинарни упражнения по Диференциална психология, Психология на личността, Психологически измервания и Обща, възрастова и педагогическа психология, както и лабораторни упражнения по Експериментална психология и Психологически измервания. Д-р И. Пенева участва в обявения конкурс с 37 публикации, от които 1 монография в съавторство, 1 учебник, 2 учебни помагала, 16 статии и 17 доклада от конференции.

Представената продукция е внушителна и с висока научна стойност, но от всички трудове само два съответстват на тематиката на конкурса. Това е съвместната монография с Ив. Кръстев „Личност и асертивност в бизнеса“ и съвместната статия отново с Ив. Кръстев „Локализация на контрола и защита на потребителските права“. Всички останали публикации, независимо че са в областта на психологията, не са свързани с обявения конкурс и поради тази причина, не са обект на обсъждане. Бих искал да отбележа още, че преподавателската дейност на Ивелина Пенева също не е обвързана с тематиката на конкурса. Отново бих искал да отбележа сериозните научни търсения на кандидатката, съсредоточени основно върху асертивността, както и преподавателския опит в областта на психологията, но тези постижения не са в областта на обявения конкурс.

2. Гл.ас. д-р Иван Димитров Кръстев е асистент по Икономическа психология в ЮЗУ „Неофит Рилски“ от 1994-1995 год. и участва в обявения конкурс с 29 публикации: 4 монографии /индивидуални и колективни/, учебници и учебни помагала, 17 статии в научни списания и годишници и 4 научни доклада и 4 участия в международни научни конференции.

### *Научни изследвания и научни резултати*

Научната продукция, представена за конкурса от Иван Димитров Кръстев, е обединена в няколко тематични области.

Първата област е свързана с изследвания върху различните аспекти на потребителското поведение (2.1. и статии и доклади с № 3.1., 3.2., 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.9, 3.10, 3.11., 3.12., 3.14, 3.15, 3.16, 3.17, 3.18 и 4.1,4.2, 4.3, 4.4). Самото потребителско поведение е разгледано в персонален и когнитивен план, като са проследени задълбочено влиянията на такива конструкти като мотивации, ценности, стилове и когниции. Обстойно са анализирани отношенията между възприятията на отделните качества на продукта и потребителските решения. Представени са два мултиатрибутивни модела, измерващи отношението на потребителите към търговските марки както и възможностите за неговото подобряване. Проследени са много детайлно условията и процеса на вземане на решения за покупка (монография №2.1.)

Считам, че изследванията на Ив. Кръстев в областта на потребителското поведение са интересни поне в пет аспекта:

- първо, потребителското поведение е разгледано в контекста на динамичните взаимоотношения между социално-икономически и персонологични фактори, което очертава евристичността на интердисциплинарния подход при осмислянето на това поведение;

- второ, подробно е изследвана връзката между външните влияния /изразени чрез търговска марка, качества на продукта и рекламата/ и убежденията на потребителите, както и на ефективността на различните маркетингови стратегии – ефектите от съсредоточаването върху потребителя и върху самия продукт върху потребителската активност;

- трето, представени са конкретни препоръки за изменение на потребителското поведение в отделни сегменти от пазара, като се въвеждат определени критерии – пол, възраст, материално благосъстояние, вкусове, убеждения, предпочитания;

- четвърто, представени са убедителни анализи на отношенията между когнитивните процеси, локализация на контрола и вземането на решения в областта на индивидуалното потребление;

- пето, представени са емпирични доказателства за отношението на потребителите към дадена търговска марка, за причините предизвикали конкретните избори и бъдещите очаквания.

Считам за особено интересен опита да се обвърже потребителското поведение с „икономическия аз-образ“, който очертава категоризацията „богатство-бедност“. Така се обособява влиянието на още една променлива върху връзките между потребителско поведение и мотивацията, удовлетвореността от материално благосъстояние и чувството за перспективност. Представените изследвания се отличават с изключителна задълбоченост и са сериозен принос в осмислянето на потребителското поведение в условията на динамични пазарни промени.

Втората тематична област е обвързана с изследвания върху асертивността, като персонален конструкт, който интегрира увереност в себе си, автономност и позитивно отношение към другите. Изследванията върху асертивността са своеобразно продължение на опитите за осмисляне на качествата на индивидите, занимаващи се с бизнес както и на бизнес комуникациите. В предложеното изследване (2.2.) асертивността е разгледана на структурно и функционално равнище, което издава опита за едно по-строго дефиниране на този конструкт и за очертаване на неговото място в структурата на личността и междуличностните отношения.

Третата област е свързана с изследвания върху проективните методи и репертуарните личностни решетки (изследване 2.4.). Представени са обяснителните възможности на отделните тестове, като обстойно са анализирани тестовете на Зонди и Люшер и по-конкретно на техните възможности за проникването в дълбинните психични структури, в несъзнателните съдържания.

За сериозността на научната дейност на Ив. Кръстев свидетелства и участието в национални и международни конференции, удостоверено със съответните сертификати. Представени са сертификати за участие в следните международни конференции: МГИК, Москва, 2017, 4 European Congress of Psychology, Athens, Greece, 1995, Третьей международной научной конференции, Москве, ФГУ, 2007; Международна научна конференция, Варна, България, 2012; Научна конференция с международно участие, Благоевград, България, 2010. Ив. Кръстев е член на редакционния екип на списание Psychological Thought, Германия като редактор и рецензент на 5 научни труда, както и на годишника по психология, издание на катедра психология в ЮЗУ /удостоверени със съответните служебни бележки/. Научната активност на Ив. Кръстев е обвързана и с ръководството на един докторант.

Ив. Кръстев е член на Съюза на учените в България, IAAP (International Association of Applied Psychology), което също свидетелства за научната активност.

Бих искал да отбележа, че представените материали са рецензирани и са изцяло в тематиката на обявения конкурс.

За сериозността на научно-изследователската продукция на Ив. Кръстев свидетелства и участието в 12 Научни проекта (№ 10.2, 10.3). Бих искал да добавя и цитиранията - 4 в международни списания (№ 11.1).

### *Преподавателска дейност*

Приложената творческа автобиография и анализа на публикациите в съдържателен план разкриват един богат опит в преподавателската дейност. Гл.ас. д-р Иван Кръстев е ерудиран преподавател и изнася лекционни курсове в различните програми - бакалавър и магистър в специалност Психология. Основните лекционни курсове са Икономическа психология, Психология на потребителя, Бизнес психология, Психология на управлението. По този начин се интегрират научните изследвания с непосредствената преподавателска дейност.

Отговорното и творческото отношение към преподавателската дейност, е изразено и в написването на учебник по „Икономическа психология“, което издава и опита да се интегрират научните постижения в практиката. Представеният учебник (2.3.) е успешен опит за реализиране на интердисциплинарен подход и утвърждаване на икономическата психология като дисциплина в много от учебните планове на висшите учебни заведения в България. Бих искал да отбележа специално разработената учебна програма по дисциплината „Психология на потребителя“, която изцяло съответства на обявения конкурс.

И. Кръстев притежава богат експертен опит в организирането на работата на студентите, за което свидетелства ръководствата на дипломанти, курсовите ръководства и участието като академичен наставник за практическото обучение на студентите (удостоверени със съответните документи). Това също е още едно признание за академичните способности на кандидата.

### *Заклучение*

Всичко споменато по-горе ми дава основание да заявя, че са изпълнени изискваните от нормативните документи условия, въз основа на което кандидатът в конкурса, гл.ас. д-р Иван Димитров Кръстев може да заеме длъжността „Доцент”. Давайки положителна оценка на кандидата, предлагам на уважаемото научно жури да предложи на ФС при Философския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” да избере на академичната длъжност „доцент” по област на висше образование: 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.2. Психология, Психология на дейността /потребителското поведение/ гл.ас. д-р Иван Димитров Кръстев.

По отношение на другия кандидат, Ивелина Пенева Йорджева бих искал да отбележа, че както научната дейност, отразена в представените трудове, така и преподавателската дейност не отговарят на изискванията, необходими за избора на академичната длъжност „доцент” по област на висше образование: 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.2. Психология, Психология на дейността /потребителското поведение/.

Дата:  
08. 10. 2017

Рецензент:  
.....

/проф. Румен Стаматов/